

obliko kotla na vse strani vstreljivega, — nalogo stiskalnice, tarnača in obodov, — povdarjati potrebo gorkomera, sirnih prtov ter posode za kislino siratko, s katero se pri primerni gorkoti kot z najcenejšo kislino iz mlečne, ki po odvzetem siru v kotlu še ostane, lepo ločiti dá še skutni zapenek (masleni ostanki) in skuta, kakor tudi opomniti na pravo gorkoto in drugačno dobro vravnavo sirnih shramb, posebno tiste kleti, v kateri se ima sir soliti in goditi, kajti na vse to treba je dobro paziti, da ima sirar naravne moči, ki sodelujejo z njim v kuhinji in v kleti, bolj v svoji oblasti. Potem more on svojemu delu dati večo gotovost, da prihaja iz njegove tovarne bolj enakomerno blago, ki brez kakega umetnega pridajka naravno lepo barvo ter naravno dobrim okusom hvali spretnost mojstra svojega, katerega skrbnost in snažnost ste menda najboljši štupi za sir. (Dal. prih.)

Novi Kranjski panj po Dzierzonovi osnovi.

Spisuje Luka Porenta, župnik in čebelar v Bohinji.

(Dalje.)

II.

Čebelar, kateri nove Kranjske panjove ima, more čebele spomladi veliko bolje osnažiti ali otrebiti, kakor pa če ima le navadne panjove. Ker namreč lahko vsak sat posebej iz panja vzdigne, tedaj tudi vse lahko na tanko pregleda, kje je kaj napačnega, da to odpravi. Tako se lahko prepriča, ali je matica v pravem redu ali ne; mrtve čebele, katere po satovnih hišicah tiče, lahko odstrani, plesnjivo ali sicer omadeževano satje lahko obreže, satje, katero je kaj od črvov razjedeno in poškodovano, lahko iz panja pobere, in s čednim satjem nadomesti, z eno besedo, celo stanovanje lahko popolnoma osnaži, ker lahko za malo časa vse satove s čebelami vred v kak drug panj prestavi, in tako stranice, dno in strop starega panja lahko popolnoma odrgne in počedi, kar vse čebelam prav dobro dá, ker snažnost zelo ljubijo. — Tudi se čebelar pri tej priložnosti lahko popolnoma prepriča, koliko medu še ta ali uni njegovih panjev v satovji ima, in tako lahko spozna, kedaj da bo treba enemu ali drugemu panju klasti začeti. Če v katerem panji še več z medom napolnjenih satov dobí, mu lahko nekatere odzame, in s praznimi satovi nadomesti, polne satove pa tistim panjem dá, katerim medu že bolj primanjkuje, in je tudi prav dobro, kajti če ima kak panj spomladi še preveč z medom napolnjenih satov, mu potem prostora za zalego manjka, toraj tudi ne more toliko mladih čebel zarediti.

III.

Čebelar lahko svojim plemenjakom vbrani, da mu preveč trotov ne zaležejo.

Kako pa zopet to? Prav lahko, tako-le: Kedar spomladi čebele snažiš ali trebiš, vzemi panju tiste satove, v katerih same ali pa vsaj veliko trotovih hišic zapaziš, in namesti teh daj mu satove s čebelnimi hišicami. Tako ti panj ne bo mogel veliko trotov zaleči, ker nima za trotovo zalégo pripravnega satja; nasproti ti bo pa toliko več delavnih čebel zaredil. Trotovo satje pa, če je že staro, v vosek pokuhaj, če je pa še mlado in dobro ohranjeno, ga za tisti čas prihrani, kedar boš čebele v ajdo dal, da ga boš takrat, ali v škatlje ali pa v panjove podeval, zakaj takrat, kedar čebele že ajdo beró, se ti ni več treba bati, da bi ti še trotovo zalégo stavile, ampak bodo ti trotove satove z medom

napolnile. Skušnja nas uči, da ob času ajdovega cvetja še čebele same, če so primorane novo satje delati, večidel le trotovega delajo. To pa gotovo zato, ker čebele dobro vedó, da jim izdelovanje čebelnih satov več dela dá in tudi več blagá vzame, kakor pa izdelovanje trotovih satov; zakaj čebelni satovi imajo manjše hišice, kakor trotovi, in zato pa tudi več. Ker morajo tedaj čebele pri izdelovanju čebelnih satov več hišic narediti, morajo tudi več stén med posamesnimi hišicami dozdati, tako jih tedaj izdelovanje čebelnih satov gotovo več truda in tudi več blaga stane, kakor izdelovanje trotovih satov, kateri imajo več hišice, pa ne toliko, toraj tudi ne toliko stén med posamesnimi hišicami.

Da je zopet to prav koristno, da čebelar, kateri nove Kranjske panjeve ima, svojim plemenjakom tako lahko zabrani, da mu preveč trotov ne zaležejo, vsak lahko spozna, ker vsak dobro vé, da je panj toliko boljši, kolikor več delavcev ima, zakaj troti so le leni požeruhi in čebele jih le za oplemenjenje mladih matic nekoliko potrebujejo. Za oplemenjenje matice pa vsaki panj le malo trotov potrebuje, toliko ti jih bo gotovo tudi izlegel, brani mu kakor hočeš.

Kdor ima pa le navadne stare panjove, ta ne more vbrani, da bi mu nekateri plemenjaki preveč trotov ne zalegli; ko bi, postavimo, hotel panjem trotovo satje spomladi izrezati, bi s tem čebelam vse delo razmesaril, kar bi gotovo dobro ne storilo; tudi bi ne mogel izrezanih trotovih satov lahko s čebelnimi nadomestiti, in ko bi vse to tudi še storil, pa vendar ne more čebelam braniti, da bi mu novih trotovih satov ne delale. To pa čebelar, ki nove Kranjske panjeve ima, prav lahko doseže, če namreč spomladi trotovo satje iz panjev pobere in ga s čebelnim satjem nadomesti, mu čebele tudi novih trotovih satov ne bodo mogle delati, ker prostora imele ne bodo. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Deakova sreča in konec.

Deaku, velikemu Magjaru, čegar imé je čez četrto stoletja zvonelo po svetu, iztekla je ura, vsaj politična; telesno in duševno pohabljen se je odpovedal za zdaj, najbrže pa za vselej političnemu poslu. Iz političnega odra je zginil brez vsega hrupa, prav na tistem, — kar zmanjkalo ga je, kakor zmanjka vode, katera se v pesku zgubi.

Al ne le on, njegova oseba, se zgubi, tudi vse ono, za kar se je toliko časa boril, je v nevarnosti.

Deak je velik Magjar, a majhen Avstrijanec; prav za prav ni bil družega nič ko Magjar. Četrto stoletja stal je na čelu naroda in poganjal se za njegove pravice; ni se dal strašiti po srečnih vspehih nasprotnikov in najhujših časih; razdražene duhove in strasti je z „mečem uma“ brzdal in vzdrževal Magjarski upor v vojnica postavnih in s tem je pridržal in pridobil narodni stvari tudi take, ki jej izprva niso bili vdani; zgodovinsko pravo, — se ve da specifično Magjarsko — o katerem se je mislilo, da je za večne čase pokopano v prahu pisarnic, vzbudil je k novemu življenju. To gotovo niso malenkosti, temveč velike zasluge Deakove za narod Magjarski. Da mu je o vsem njegovem delovanju sreča nenavadno mila bila, to mu nikakor ne manjša zaslug njegovih. Magjari imajo tedaj vzrokov dovolj slaviti Deaka in staviti ga med prve svojih rodoljubov.

Al sodba svetá o tem možu je pa vsa drugačna. Deak se ne sme prištevati onim državnikom više vrste, ki v svoji narodni politiki se ozirajo tudi na vnanje

razmere in politike ne omejujejo na deželo samo, za katero se borijo. Ves navdušen za Magjarorszag je preziral vse drugo; ni se mogel speti do priznanja in spoštovanja enakih pravic drugih narodov; nikdar ni vedel misli o zgodovinsko-politični posebnosti Ogerske krone požlahniti s pravičnim pojmom zveze enakopravnih dežel; nikdar se ni ogrel za načelo: „kar je mojemu narodu pravica, isto je pravica tudi vsem drugim narodom.“ Njegovo oko ni na političnem obzoru nikdar segalo dalje, nego do tje, kamor se z Budapešta vidi.

V tem je res popolnoma podoben svojemu najhujšemu nasprotniku Schmerlingu, katerega so nemški centralisti v nebo povzdigovali, kakor Magjari Deaka. Kakor je veliki madež Deakove politike ta, da kratkoviden ni na svetu družih narodov videl kakor same Magjare, isto tako veljá o Schmerlingu, da je videl le tako daleč, kakor se s Štefanskega zvonika na Dunaji vidi — po Nemčiji.

Oba tedaj enako kratkovidna, trdosrčna, gledé narodnosti nestrpljiva, neprizanesljiva nista mogla mirno skupno postopati, marveč strašila sta drug drugega vedno le z žuganjem in tako se vsak na svojem stališči obdržala. Schmerling se je trdovratno držal svojega: „wir können warten“ in je čakal in čakal, da Magjari pridejo v nemški državni zbor Dunajski; al Magjarov le ni bilo, in „veliki Nemec“ Schmerling“ je moral popustiti ministerski prestol, ki mu ga je „veliki Magjar“ Deak spod sedeža potegnil. Magjarom je s pomočjo Beustovo obveljalo, odcepiti se od Avstrije in zidati si samosvojno Ogersko po volji Deakovi; tako je začasno zapovedoval Deak (če tudi ne na ministerskem stolu) na Ogerskem tako, kakor Schmerling v Avstriji: pod gospodstvo Magjarsko je vklenil vse narode na Ogerskem, kakor Schmerling pod gospodstvo Nemško vse narode Avstrijske. Memo Deaka se mora pač Košutu več politične sposobnosti pripoznati. Njegova gorečnost za domovino magjarsko ni manjša od Deakove, al kako so se mu za letom 1848 misli očistile! Kako dobro spoznava in kako odkritosrčno zametava zdaj one zmote Magjarske politike, katerih je Deak večidel sokriv in katerih se že zdaj ne more otresti.

Gola samopašnost nikdar nikoli za dalje čase ne ohrani niti posamesnih ljudi, niti narodov. Narodi, ki so sčasoma, po večem prostovoljno, zedinili se v Avstrijsko državo, so po različnih razmerah drug na drugega navezani in morajo priti do tega, da bodo mirno in zadovoljni skupaj bivali. Magjari bi bili, ko so dosegli svoje zgodovinske pravice, lahko pomagali poravnati razprtije drugje. Te dolžnosti do človeštva se pa Deak, čeravno so ga nekateri zvali „političnega modrijana“, ni nikdar zavedel. Svoje politike ni hotel staviti na podlago splošnega zadovoljstva, ampak na razprtijo. O vsem in vsegdar vodilo je tudi njega prokleta načelo: „divide et impera“. Na tem potu je izdatno pripomogel k nesrečnemu razcepu Avstrije.

Magjarstvo še sedi na videz na konji, in sedanji Budapeštanski državni zbor ima venčati veliko poslopje, o katerem se je Deaku sanjalo. Al njegov nekdanji nasprotnik, „vkroteni tiger“ Tisza, sedi zdaj na ministerskem stolu. Kam bode on z veliko večino privrženec svojih ladijo Magjarsko pripeljal, to je dandanes skrito še v knjigi Onega, ki „veliko pratiko“ narodom piše. Znamenj pa je že dokaj, da se razruši vse in skup pade, kar je Deak zidal na krivico in sebičnost. Morda mu je prihranjena še bridka osoda, da bo vkljub sivi starosti še gledal propad svojega poslopja. Bridka bila bi taka osoda, a nezaslužena ne!

Turek od nekdej strah kristjanom.

Domovina Turkov ni Evropa. Krvopivci pridri so iz Azije in pod svoj jarem spravili poleg družih, ki so se njega že rešili, tudi slovanske dežele, ki jih še danes posedajo, a ne po kakem postavnem nasledstvu, ne z močjó redne vojske, ampak le z grozovito silo, s katero so ljudi morili, njih poslopja požigali itd. Tudi slovenske dežele in posebno Kranjska niso v prejšnjih časih bile nikoli varne njih napada. Zato imamo mnogo narodnih pesem, ki popisujejo strah Hrvatov in Slovencev pred krvoločnim Turkom. Naj eno teh pesem iz Korytkove zbirke narodnih naših pesem pri tej priliki, ko se skušajo Slovani na jugu rešiti mahomedanskega barbarstva, čitateljem našim priobčimo. Tako se glasí:

Ravbar.

To si volji turški paša,
Ki se Turkam prav obnaša,
Kak' bi vojsko vkupaj spravil,
De bi Sisek pod-se zgrabil.

Sim ter tje po hiši hodi,
Misel se mu v glavi blodi;
Pa jo znajde volčja glava,
Méni, ta bo nar bolj prava:

Svojo vojno vkupaj zbrati,
Jo pod Sisek célo gnati.
Pa ni moč čez Kopo priti. —
Prašajo ga: „Kaj bo striti?“

Paša stopa o potôci,
Gromeč boben nosi v roci,
Jezzen têrdo va-nj teleba,
De razlega se do neba.

Ves togoten rohni paša,
Ki se Turkam prav obnaša:
„Prek si vervi potegnite,
Koš po verhu naložite!“

So mu tako naredili,
Preko Kope se spustili,
Pa pod Sisek se nabrali,
Tam se v rove zakopali.

Kaj stori pa turški paša,
Ki se Turkam prav obnaša?
Na tla sede, list napiše,
Pošlje poglavarju v hiše:

„Ala! Ala! moj Adáme!
Siski verli poglavare!
Al se hočeš mi podati,
Al mi hočeš glavo dati?“

Mu odpisal je Adame,
Siski verli poglavare:
„Nočem z lepo se podati,
Nočem tudi glave dati;“

„Hočem rajši se braniti,
Siski poglavar še biti;
Se mi bodete kosali,
Krajncov niste še poznali!“

Kaj mi jame zdaj Adame:
Siski verli poglavare?
Piše liste, da povelje,
Nest' jih reče v tri dežele.

Štajersko, Koroško, Krajnsko,
V lepo zbornico Ljubljansko,
De je prišel turški blisek,
De nam hoče vzeti Sisek.

Štajerci so list prebrali,
Grenko, kisko se deržali,
Tresli vsi se, omagvali,
Ker Turčina so se bali.

List bel tud' Korošci brali,
Z enim glasam pa vsi djali:
„S Turkam nočem se vojskvati,
Kaše vrele ne pihati!“

„Turk ima velike hlače,
Dolge, dolge pa muštace,
Bi vratove naše v gledal,
Kdo vé, kaj bi nam povedal!“

Beli list Ljubljanci brali,
Med seboj so tako djali:
„Išimo si pomočnika,
Zdaj je sila prevelika!“

„Turk če vzel nam Sisek bode,
Nam narobe vse, vse pojde.
Mest' Ljubljana bo pokrajna,
Krajnska dežela turška drájna.“

„Hitro si pomoč išimo,
Gospod Ravbarju pišimo.
Vé in zná on vojsko vodit',
Pred vojakmi spredaj hodit'.“

Beli list so napisali,
Ga na Krumperk mu poslali, —
Tam prebiva jaki Ravbar,
Nepremagan konjski glavar.

Ravbar zjutraj rano vstajal,
Se po gradu je sprehajal,
Line hodil si odperat,
Dol' na zlato polje gledat.

Oziravši se okolji —
Zdaj zagleda v ravnim polji
Mlad'ga pôba urno teči,
Beli list v roci nesti.

Ravbar se ob dlanu počí,
Hitro mu na proti skoči.
Bele liste berž pregleda,
Pašu se na glas posmeja.